

УДК 323:213

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ (ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Олексій Карпяк

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
кафедра політології та права
вулиця Графська, 2, 16600, м. Ніжин, Чернігівська обл., Україна*

Досліджуються проблеми формування та функціонування громадянського суспільства в Україні. Охарактеризовано політико-правове середовище функціонування громадянського суспільства, негативні та позитивні фактори впливу інститутів влади, політичних партій на суспільно-політичне життя.

Визначена роль політичного лідерства, провладних політичних сил, зокрема «партії-влади», у формуванні певного типу моделей суспільного управління, залежно від наявного політичного режиму, у сфері взаємовідносин інститутів політичної влади і громадянського суспільства. З'ясовано, що втрата суспільної довіри до інститутів влади, зокрема інститутів представницької, виконавчої влади, зумовила активізацію діяльності громадських об'єднань щодо захисту прав і свобод громадян.

Виявлені роль і значення інститутів політичної влади у підвищенні ефективності взаємодії інститутів громадянського суспільства і держави в умовах соціально-політичної кризи.

Ключові слова: інституціоналізація громадянського суспільства, соціальне партнерство, партія-влада, політичний режим, політичний лідер, адміністративний протекціонізм, громадський контроль, волонтерський рух.

Актуальність дослідження зумовлена об'єктивними причинами, вираженими, насамперед у практичній площині, а саме потребою формування й затвердження на рівні інститутів політичної влади традицій громадянського самоврядування.

Інституціоналізація громадянського суспільства у сучасній Україні як політична проблема є об'єктом дослідження досить широкого кола науковців-суспільствознавців. Вивчаються проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні у контексті європейських цінностей, механізми взаємодії інститутів політичної влади і громадянського суспільства, розробляється методологія оцінки стану розвитку громадянського суспільства, що знайшло відображення у наукових роботах В. Андрущенко, М. Банчука, В. Баранівського, Г. Зеленько, Ю. Левенця, М. Михальченка, В. Пазенко, Ф. Рудича, І. Санжаревського, В. Селіванова, В. Співака, В. Табачковського, М. Лациби, В. Гець, П. Вознюк, В. Яблонський, Д. Горелов та ін.

Проблема формування громадянського суспільства в Україні у вітчизняній політичній науці розглядається у контексті правової формалізації зазначеного процесу, на наш погляд, це здебільшого формальний підхід, що відображає кількісні показники процесу інституціоналізації громадянського суспільства, але не якісну, соціально значущу, реальну, потенційну його складову.

Метою статті є визначення ролі і значення інститутів влади у процесах взаємодії громадянського суспільства і держави.

У сучасній Україні держава повинна забезпечувати розвиток інститутів громадянського суспільства (політичні партії, громадські організації, об'єднання, рухи, конфесії), орієнтованих у своїй діяльності на реалізацію інтересів і потреб громадян, насамперед пра-

вовий захист людини на законодавчому рівні. Прийняття низки нормативно-правових актів, спрямованих на розвиток громадських ініціатив щодо участі у процесі прийняття рішень органами державної влади, формально, у цілому сприяють налагодженню відносин особистості з інститутами влади. Основний Закон України гарантує громадянам право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (ГО). Для реалізації цих прав, а також для впорядкування процесу формалізації та інституціоналізації громадянського суспільства в Україні прийняті такі закони: «Про об'єднання громадян» (1992 р.), «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998 р.), «Про органи самоорганізації населення» (2001 р.), «Про політичні партії в Україні» (2001 р.), «Про громадські об'єднання» (22.03.2012 р.), а також Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» (№996 від 3.11.2010 р.), «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 9.12.2010 р.; «Питання сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» від 25.01.2012 р. та ін., які регламентують процедуру взаємовідносин громадськості з державою з питань формування та реалізації соціальної політики. У 2014 році внесено зміни до Закону України «Про громадські об'єднання» (щодо забезпечення діяльності всеукраїнських громадських об'єднань), що визначають статус ГО на національному та міжнародному рівнях.

Стрімке зростання темпів інституціоналізації громадянського суспільства зумовлено не тільки високою громадською активністю у відстоюванні політичних прав і свобод, особливо після прийняття у 1992 р. Закону України «Про об'єднання громадян», але й намаганнями влади, політичної еліти створити додатковий, резервний механізм для легітимації власного статусу серед громадськості України. Згідно з даними Державного комітету статистики, у 1991 р. було зареєстровано 319 громадських організацій, у 1992 р. – 1356, у 1993 – 3257, у 1996 – 15 000 організацій, у 1998 – 17 781, у 2000 – 21 180, у 2006 – 46 682 громадських організацій, у 2007 р. – 50 706 організацій, станом на 1 січня 2010 р. – 63 899 організацій [1, с. 75; 2, с. 110].

Український соціолог В. Геєць, досліджуючи тенденції розвитку інститутів соціалізації в Україні, наводить інші дані щодо кількості громадських організацій: станом на 1 січня 2010 р. зареєстровано 71 850 об'єднань [3, с. 12].

Динаміка зростання громадських організацій зберігається до 2015 року. Згідно з даними Єдиного держреєстру, установ і організацій України у 2011 р. зареєстровано 67 696 організацій, 2012 р. – 71 767, 2013 р. – 74 500, 2014 р. – 77 286, у 2015 р. – 65 080 організацій. Зниження рівня розвитку громадських організацій у 2015 році зумовлено зовнішньополітичними чинниками, непідконтрольністю українській владі території Криму і частини сходу України, що, відповідно, обмежило можливості проведення об'єктивного статистичного обліку та аналізу кількісних показників ГО [4, с. 8].

Чинна в Україні багаторівнева система реєстрації громадських організацій за загальнонаціональним і місцевим статусом, а також наявність різних методик, критеріїв їх легалізації ускладнюють їх статистичний облік, що призводить до невідповідності даним офіційних статистичних джерел, причому різниця у показниках може становити 20-45% [1]. Не вдаючись до аналізу методики, які використовують автори або офіційні установи при визначенні кількісних показників громадських організацій, ми можемо зазначити, що, наведені показники розвитку громадянського суспільства ще не свідчать про їхню високу соціально-політичну ефективність щодо забезпечення участі громадян у формуванні державної політики. Як показують результати опитування українського населення, лише 3% респондентів визначилися як активні члени громадських організацій [1]. Незадовільна оцінка стану розвитку громадянського суспільства в Україні підтверджуються також

результатами досліджень, проведених міжнародною Лігою ресурсних центрів та творчим центром «Каунтерпарт» у 2004 р. Україна характеризується середнім рівнем розвитку громадянського суспільства, тільки приблизно 55% від загальної кількості організацій, реально залучених до суспільного життя [5, с. 75]. Подібна тенденція зберігається і у 2016 році.

Згідно з даними опитування, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова у березні 2015 р., встановлено середній рівень довіри громадян до ГО на рівні 45,7% і недовіри на рівні – 40,3% [4, с. 9].

Неефективність впливу громадських організацій на суспільно-політичне життя зумовлена низкою факторів: відсутністю механізмів звітності перед населенням, недостатнім рівнем розвитку комунікативних зв'язків з державними інститутами влади; відсутністю координації у діяльності громадських організацій на національному і регіональному рівнях; слабкістю зв'язків із зарубіжними громадськими організаціями. За таких умов ефективність їхньої діяльності, впливу на соціально-політичні процеси обмежена [6, с. 8].

Нормативні законодавчі заходи держави щодо формування механізмів співпраці громадян і влади у реалізації державної політики формально можуть сприяти залученню особистості до політики як процесу солідаризації та оптимізації інтересів і потреб особистості, суспільства і держави. Але, як показує сучасна політична практика, недостатній контроль над виконанням законів з боку державних інститутів у сфері регулювання взаємовідносин особистості з інститутами влади негативним чином вплинув на можливості особистості щодо участі у прийнятті політичних рішень, у державному управлінні.

Необхідно зазначити, що в Україні визначальну роль, вагому у процесах взаємодії інститутів громадянського суспільства і держави, відігравали політичні лідери країни. Йдеться про намагання кожного президента особисто впливати на способи і методи формування системи політичних відносин взагалі, і у сфері взаємодії інститутів політичної влади і громадянського суспільства зокрема. Протягом двадцяти років для більшості моделей громадянського управління була характерна наявність елементів авторитаризму. Визначальну роль у суспільно-політичних відносинах відігравав інститут «партії-влади». Особливим періодом розвитку інститутів громадянського суспільства був період правління так званих «помаранчевих» демократів за президентства В. Ющенка. Основна проблема полягала у відсутності взаєморозуміння у демократичному таборі щодо перерозподілу владних повноважень між гілками влади, напрямків розвитку внутрішньої та зовнішньої політики країни, механізмів реалізації соціальних програм, що природним чином негативно позначилося на стабільності соціально-політичної ситуації у країні, а, відповідно, й на характері суспільно-політичних відносин. Протиборство, конфлікти між виконавчою, президентською і представницькою владами на всіх рівнях – міністерства, губернатори, голови адміністрацій, обласні ради депутатів, підпорядкування їх різним гілкам державної влади породжували дуалізм влади. Орієнтація у своїй діяльності окремих інститутів влади, тільки на визнаного, обраного ними окремого політичного лідера – президента В. Ющенко або прем'єра Ю. Тимошенко, породжували дисбаланс у системі виконавчої влади. Призначені безпосередньо указом президента країни глави обласних адміністрацій – губернатори, ігнорували рішення і розпорядження прем'єр-міністра. Формувався політичний корпоративізм на державному рівні у поділ і здійсненні влади, з властивими йому авторитаризмом, вождізмом, особистою відданістю політичному лідерові. Громадянське суспільство за подібних умов було розколоте, фрагментовано за регіональними, іміджевими (політичних лідерів) особистісними ознаками. Інституціональна орієнтація суспільства на цінності клієнтелістської політичної культури формувала стереотипи соціально обмеженої суспільної свідомості та поведінки громадськості, таким чином продукуючи кон'юнктуру ціннісну

складову солідаризації суспільства – залежність від «партії влади», що характерно більшою мірою для Центрального та Східного регіонів України. На заході України головними факторами у формуванні концепції громадянського суспільства і моделі її реалізації у політичній практиці мали значення історико-культурні, символічні архетипи політичної свідомості, націонал-патріотичні ідеї та демократичні цінності Європи, що уособлювали у своїй діяльності регіональні політичні лідери.

Характер взаємодії інститутів громадянського суспільства і державної влади змінюється у 2012 році, з приходом до влади Партії Регіонів. Державна влада вступила у конфлікт з проголошеними провідними принципами демократії, на рівні національного правового поля мала ознаки політичного корпоративізму, авторитаризму. Політичне переслідування громадських і політичних лідерів, вибірковий характер використання, застосування права щодо політичних опонентів ставив під сумнів існування і реалізацію в Україні основоположного принципу демократії – верховенства права.

Законодавчі ініціативи від партії-влади значно звужували свободу слова для опозиційних сил, що обмежувало розвиток демократії у країні. До таких інновацій можна віднести законопроекти про засади державної мови, про наклеп, що обмежував діяльність ЗМІ, про заборону на мирні зібрання громадян та ін.

Інновації парламентської більшості, Партії Регіонів (ПР) у Верховній Раді України у сфері мовної політики, прийняття закону «Про засади державної мовної політики» від 3 липня 2012 року, що надавав офіційний статус російській мові у ряді регіонів не сприяв консолідації українського суспільства, формуванню й розвитку громадянського суспільства. Спроба виконати передвиборні обіцянки, не враховуючи громадську думку з цього питання, призвели до ескалації соціально-політичної напруженості, по суті, розкололо українське суспільство на дві частини. Протистояння відбувалося також і на інституційному рівні влади. Регіональні представницькі органи влади на заході України, зокрема Тернопільська, Львівська, Івано-Франківська, Рівненська облради вважали подібний законопроект антиконституційним, по суті, йому був проголошений бойкот на місцевому рівні.

Протестні акції громадськості на захист державної мови відповідно до Конституції України сприймалися владою досить агресивно. Неадекватне застосування сили у спробі силою заборонити акції громадської непокорності на підтримку української мови, ігнорування думки міжнародної спільноти з цього питання, призвели до самоізоляції влади. Екстремні методи прийняття рішень у подібних питаннях на угоду внутрішньої або зовнішньої політичної кон'юнктури, особливо у таких чутливих сферах, як світоглядні, ментальні або ціннісно-культурні, як показує міжнародна практика, завжди призводить до провокування конфліктних ситуацій у суспільстві. У резонансних суспільно-значущих питаннях, таких як мовна політика, влада, повинна використовувати цивілізовані підходи у розв'язанні зазначеної проблеми. Подібні питання необхідно виносити на широке публічне обговорення або на рівень місцевого плебісциту, а також реалізовувати за допомогою проведення консультацій з політичними експертами, представниками культурної та наукової еліти, державними діячами, громадськими організаціями, таким чином, забезпечуючи легітимність прийняття політичних рішень. Практика вольового прийняття політичних рішень в Україні ставить перед фактом здійсненого громадськості, що звичайно, не сприяє формуванню публічної політики. Подібну політику можна охарактеризувати як «партійний макіавеллізм», мета правлячої партії досягається за будь-яку ціну.

Крім цього, реалізація мовного законопроекту мала організаційні недоліки. Виникло питання, яким чином забезпечити його виконання на державному рівні, права всіх національних меншин у сфері освіти, у діяльності органів місцевого самоврядування,

культурній, релігійній сферах, діловодстві, юридично-правовій сфері. Механізми реалізації і ресурси його забезпечення як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях були відсутні.

У тогочасних умовах можна констатувати наявність формування і затвердження на українській території «соціально-дистанційної політики», яка не сприяла продуктивній взаємодії, консолідації та партнерству між громадянським суспільством і владою, а отже, ставиться під сумнів соціально-політична відповідальність правлячої політичної еліти. Забезпечення стабільного і довгострокового розвитку держави і громадянського суспільства за таких умов проблематичні.

Кількісні показники легалізації громадських організацій того часу свідчили про екстенсивний характер формалізації зазначеного процесу. Зростання чисельності громадських організацій і суспільно-політичної активності населення України більшою мірою відображали протестні настрої громадян, незадоволених соціальною політикою влади, обмеженням програм соціального захисту. З поширенням адміністративного тиску на діяльність громадських організацій, обмеженням їх права на проведення акцій щодо захисту громадських інтересів, згортанням демократії, їхня впливовість у соціально-політичному житті була обмежена. Партія влади (ПР) стимулювала процес політизації громадських організацій, лояльних до чинного політичного режиму. Для посилення своєї ролі ПР створювала «дочірні» молодіжні суспільно-політичні об'єднання, громадські формування на зразок комсомолу за радянських часів. У 2012 році це явище було поширено у державних навчальних закладах. Але відповідно до закону України про політичні партії, діяльність партій у межах державних установ була заборонена. Громадські об'єднання і організації, які є, по суті, структурними підрозділами політичних партій, користуючись правовими колізіями в українському законодавстві і підтримкою місцевих адміністрацій, всупереч зазначеним законом здійснювали свою діяльність у державних установах. Так, молодіжна громадська організація «Молоді регіони» була кадровим резервом та структурним підрозділом «Партії регіонів», але завдяки правовим прогалинам закону України про громадські об'єднання, де не визначена легалізація їх місцезнаходження, а також провладному статусу «материнської» партії (ПР), монополюю, «одноосібно» функціонувала у студентському середовищі, особливо на сході України. Політична географія подібної практики партійного структурування збігається з основним ареалом діяльності домінуючої партії за регіональною ознакою Схід – Захід України. Звичайно, політичні конкуренти на заході України також активно впроваджували подібну практику у молодіжне середовище. Штучно створені політичні анклавів для домінування політичної партії у певному соціальному середовищі порушують першочергові, основоположні принципи демократії – верховенства права та політичного плюралізму, тобто рівність всіх перед законом і створення рівноцінних можливостей для участі у громадській діяльності всіх без винятку суб'єктів політики. Інші, нечисленні, опозиційні політичні партії і громадські об'єднання перебували у нерівноправних позиціях з партією-влади щодо доступу та можливостей впливу на молодіжне середовище. Подібна вибіркова політизація масової свідомості шляхом використання адміністративних важелів не сприяла впровадженню у політичну практику демократичних методів і засобів з реалізації цивілізаційних цінностей і норм у сфері суспільно-політичних відносин, формування гуманістичного типу політичної культури як особистості, так і суспільства у цілому. З огляду на вищезазначене, виникає питання про легалізацію діяльності громадських об'єднань у державних установах, які позиціюють себе з певною політичною партією, що вимагає свого юридично-правового урегулювання.

На якісно новий рівень розвиток ГО виходить у 2013-14 роках, що пов'язано з захистом державного суверенітету від агресії РФ. Вказані роки стали не тільки часом відстоювання ідеалів демократії, державної незалежності України, а й роками трансформації ГО, оновлення механізмів взаємодії громадських об'єднань з інститутами політичної влади. Перехід від авторитарної стратегії державної політики в управлінні суспільством, адміністративно-командної моделі стосунків державної влади з громадським суспільством визначався радикальними змінами характеру відносин з владою, всупереч владі, за ініціативи громадськості формуються організаційні засади громадянської активності та самоорганізації населення, виникають інноваційні інститути ГО – волонтерський рух, благодійні фонди, гуманітарні проекти національно-патріотичного спрямування.

Головним каталізатором, чинником трансформації системи відносин «громадськість – суспільство – держава» виступили громадські організації, рухи, зокрема волонтерський рух. «Одна з основних функцій, яку виконують сьогодні волонтери, лежить саме у площині політичної взаємодії держави і суспільства, адже, на думку багатьох експертів, **саме волонтери змусили владу розпочати соціальний діалог із суспільством**» [7, с. 19].

Основними напрямками діяльності волонтерського руху є такі: допомога військовим частинам у матеріальному забезпеченні; діяльність так званої «картографічної сотні» – створення волонтерами сучасних мап для військових; у високотехнологічній сфері: розробка програмістами-волонтерами для ВСУ спеціального софту; у медичній та реабілітаційній; ремонтне волонтерство (ремонтні роботи з відновлення військової техніки); забезпечення військовослужбовців якісним харчуванням; переселенський напрям – матеріальна допомога переселенцям; залучення волонтерів до виконання державних функцій митного контролю; проведення благодійних волонтерських ярмарків, спортивних та мистецьких акцій; пошук, ексгумація та вивезення тіл українських військовослужбовців, загиблих у зоні АТО [7, с. 11-12].

«Фактично волонтери заповнюють інформаційну і загалом комунікаційну порожнечу, яка існує у форматі стосунків «влада/ громадянин», особливо у випадку, коли влада значною мірою самоусунулася з комунікаційного поля» [7, с. 20].

Таким чином, підсумовуючи результати дослідження з проблем формування та функціонування громадянського суспільства в Україні, можливо зробити висновок, що політико-правові основи сучасної української держави на практиці не гарантують повною мірою реалізацію демократичних принципів взаємодії інститутів громадянського суспільства і політичної влади, а саме:

- відкритість публічної політики та державного управління;
- підконтрольність прийнятих політичних рішень громадськості;
- забезпечення обов'язкової імплементації громадських ініціатив у практичну діяльність державних органів влади, насамперед щодо захисту прав громадян з актуальних питань, проблем повсякденного життя, у тому числі і щодо прямої участі громадян у прийнятті рішень державного рівня.

На рівні місцевої влади дестабілізуючими факторами процесу суспільно-політичної взаємодії є нездатність місцевих органів влади у налагодженні конструктивних взаємин з громадськістю, формалізм і пасивність влади у вирішенні більшості життєвих питань громадян і проблем окремої людини, внаслідок чого сформувалася недовіра суспільства до цих інститутів.

Це свідчить про необхідність реформування системи політичних відносин, створення ефективних інститутів громадянського контролю щодо діяльності органів влади. Становлення громадянського суспільства в Україні фактично є ідеалом розвитку демокра-

тичної правової держави. Побудова громадянського суспільства вимагає від держави не тільки достатніх зусиль у вдосконаленні системи управління, а й широкої всебічної участі громадян в якісному перетворенні політичної та інших систем відносин. Саме за таких умов особистість, суспільство спрямують свою діяльність на засвоєння цінностей більш високого порядку. Щодо ролі і значення інститутів влади у процесах взаємодії громадянського суспільства і держави необхідно зазначити, що існуючі мотиваційні механізми стимулюють розвиток громадянського суспільства вибірково, насамперед, лояльні до партії влади громадські організації мають здебільшого доступ до соціальних, духовно-інформаційних, фінансових ресурсів.

Отже, для підвищення ефективності взаємодії інститутів громадянського суспільства і держави в умовах соціально-політичної кризи необхідно:

– затвердження загальнодемократичних цивілізаційних норм у суспільно-політичному житті на основі таких принципів: широкого самоврядування, повної гласності, соціальної підконтрольності прийнятих політичних рішень.

– у сучасній політичній практиці України, простежується тенденція посилення ролі держави і домінування у суспільно-політичному житті партії-влади, що повинно нівелюватися, врівноважуватися зростанням контролюючих функцій громадянського суспільства за діяльністю органів влади;

– відмова від широко використовуваної практики застосування силових методів у врегулюванні суперечностей між громадянським суспільством та інститутами влади;

– недопущення адміністративного протекціонізму у стимулюванні «обраних» громадських організацій, лояльних до партії-влади і створення паритетних умов у суспільно-політичній діяльності для всіх суб'єктів громадянського суспільства;

– відмова від адміністративного тиску на суб'єкти громадського самоврядування, на мас-медіа щодо формування громадської думки, особливо у сфері захисту прав людини;

– забезпечення відповідними ресурсами і засобами (матеріально-технічні, фінансові) реалізацію політико-правових механізмів щодо взаємодії інститутів громадянського суспільства і політичної влади. За сучасних умов відсутності матеріального забезпечення вони переважно мають декларативний, формальний характер. Функціонування і діяльність інститутів громадянського суспільства у сучасних українських політичних реаліях певною мірою обмежені, особливо на місцевому рівні, у силу монополізації суспільно-політичного життя державними структурами або провладними партіями, а також через відсутність реальних можливостей у громадських об'єднань впливати на політику інститутів влади. Внаслідок цього формування й розвиток громадянського суспільства у сучасній Україні є складним і суперечливим процесом.

Список використаної літератури:

1. Вінніков О. Організації громадянського суспільства в Україні: правда, брехня та державна статистика / О. Вінніков // *Громадянське суспільство.* – № 2(16). – 2011. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ucirg.kiev.ua>
2. Москаленко С. О. Функціонування громадських організацій як суб'єктів соціальної політики: регіональний аспект / С. О. Москаленко // *Статистика України.* – 2007. – № 4. – С. 109–112.
3. Геєць В. М. Інститути соціалізації в Україні та країнах ЄС : тенденції розвитку та ключові відмінності / В. М. Геєць // *Український соціум.* – 2011. – № 3(38). – С. 12–15.
4. Розвиток громадянського суспільства в Україні: аналіт. доп. / [В. М. Яблонський, П. Ф. Вознюк, Д. М. Горелов та ін.] ; за ред. О. А. Корнієвського, М. М. Розумного. – К. : НІСД, 2015. – 60 с. – (Сер. «Громадянське суспільство», вип. 2).

5. Нижник Н. Р. Неурядові організації як визначальна ознака демократичності суспільства / Н. Р. Нижник, С. Д. Дубенко, Л. А. Пашко, В. В. Новак // Статистика України. – 2005. – № 3(30). – С. 73–75.
6. Рудич Ф. Правляча еліта: її місце і роль в утвердженні української держави / Ф. Рудич // Політичний менеджмент. – 2008. – № 2 (29). – С. 3–15.
7. Мандебура О. Волонтерський рух в Україні як нова форма взаємодії влади і громадянського суспільства / О. Мандебура. [Електронний ресурс] – Режим доступу :
8. http://www.ipiend.gov.ua/?mid=12&action=article_detail&article_id=8

CIVIL SOCIETY IN MODERN UKRAINE (POLITICAL AND LEGAL PERSPECTIVE)

Oleksii Karpyak

*Nizhyn State Mykola Gogol University,
Chair of Political Science and Laws
street Grafskaya, 2. 16600, Nizhyn, Chernihiv region, Ukraine*

The article deals with the problem of formation and functioning of civil society in Ukraine. The political and legal environment for functioning of civil society, as well as the negative and positive factors of the influence of government institutions and political parties on the social and political life are characterized.

The study defines the role the political leadership and pro-government political forces, particularly the "party of power", play in the formation of certain types of public administration models, depending on the political regime in the sphere of relations between institutions of political power and civil society.

The tendencies of growth in the number of public associations in Ukraine created by the initiative of political leaders, people's deputies as PR projects, technologies for support and ensuring the legitimization of their own status among the public are revealed. The article proves that the loss of public trust in the government institutions, particularly those belonging to the representative and executive branches, caused the activation of non-government organizations protecting the rights and freedoms of citizens.

The role and importance of political institutions in increasing the effectiveness of interaction between civil society and state institutions in conditions of social and political crisis are determined.

Key words: institutionalization of civil society, social partnership, party of power, political regime, political leader, administrative protectionism, public control, volunteering.